

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till: ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott (Ju 2025/01945)

Övergripande synpunkter

Hovrätten har i yttrande av den 12 maj 2025 lämnat synpunkter på Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdarens slutbetänkande Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11). Hovrätten vidhåller de synpunkterna.

Hovrätten avstyrker följaktligen även det nu lämnade förslaget om en tidsbegränsad sänkt straffbarhetsålder till 13 år för brott med ett straffminimum om fängelse i fyra år samt försök, förberedelse och stämpling till sådana brott. De synpunkter som framfördes på förslagen i slutbetänkandet gör sig i än högre grad gällande när en ytterligare sänkning av straffbarhetsåldern nu föreslås.

Enligt vad som sägs i det remitterade utkastet innebär samhällsutvecklingen med allt fler barn under 15 år som begår mycket allvarliga brott att det finns tillräckliga skäl för att sänka straffbarhetsåldern till 13 år såvitt gäller allvarliga brott (s. 32 och 62). Detta oaktat att det i nyss nämnda betänkande (s. 211 ff.) konstateras att det saknas stöd för att anta att en sänkt straffbarhetsålder skulle komma att leda till minskad brottslighet bland barn. Ståndpunkten i utkastet skulle innebära att det i sig vore tillräckligt att fler 12-åringar begick allvarliga brott för att motivera ytterligare sänkningar av straffbarhetsåldern, vilket framstår som orimligt.

Det saknas ett tillräckligt beredningsunderlag och en djupare analys av skälen till att den allvarliga brottsligheten kryper ner i åldrarna. Hovrätten har svårt att frigöra sig från tanken att kriminalpolitiken under senare år kan ha bidragit till en ökad rekrytering av yngre barn i allvarlig brottslighet. Straffbarhetsåldern bör inte ändras utan att det dessförinnan genomförs en

allsidig belysning av de bakomliggande orsakerna till brottsutvecklingen och eventuell inverkan av tidigare reformer avseende minskad hänsyn till unga myndigas ålder vid straffmätningen av allvarliga brott och vid valet av påföljd.

Skulle en sänkning av straffbarhetsåldern ändå komma att genomföras tillägger hovrätten följande till sitt tidigare remissvar.

Straffrättsliga frihetsberövanden

I artikel 37 (b) i barnkonventionen fastslås att frihetsberövande av ett barn får användas endast som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Barnrättskommittén har tydligt uttalat att ett frihetsberövande är skadligt för barn och har negativa konsekvenser för deras möjligheter till en lyckad återanpassning.

Vidare anger artikel 40.3 i barnkonventionen att konventionsstaterna ska främja införandet av lagar och förfaranden som är speciellt anpassade för barn som misstänks eller åtalas för brott. Staterna har alltså åtagit sig att främja en utveckling mot speciellt anpassade förfaranden för barn.

Med hänsyn till detta kan hovrätten inte tillstyrka att det ska vara möjligt att anhålla och häkta barn som är 13 eller 14 år under samma förutsättningar som någon som är äldre men inte fyllt 18 år. Om förslaget genomförs efterfrågas närmare vägledning i motiven om när det kan anses föreligga *mycket starka skäl* för att någon som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska frihetsberövas (se s. 47 i utkastet).

Av samma skäl avstyrker hovrätten förslaget att den som är under 15 år ska kunna dömas till fängelse.

Handläggningen i domstol

Hovrätten har ingen erinran mot att en bevistalan handläggs i samma rättegång som ett åtal enligt den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder. Det bör dock klarläggas vilka handläggningsregler som ska tillämpas vid rättegången i sådana fall, exempelvis i fråga om förhandlingsoffentlighet.

Utgångspunkten är att offentlighet vid en förhandling i domstol kan vara till skada för barn yngre än 15 år. Det har inte framkommit att det skulle vara annorlunda för en 13-åring som åtalas för allvarlig brottslighet. Några övertygande skäl att ändra gällande ordning har inte presenterats. Oavsett om bevistalan handläggs samtidigt med ett åtal enligt den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder eller inte, bör alltså även fortsättningsvis förhör med den som är under 15 år få hållas inom stängda dörrar med stöd av 5 kap. 1 § rättegångsbalken.

Preventiva tvångsmedel och övriga författningsändringar

Trots att integritetshänsyn väger särskilt tungt för barn under 15 år instämmer hovrätten i bedömningen att det kan vara en rimlig avvägning med hänsyn till behovet av en effektiv brottsbekämpning att tillåta användning av preventiva tvångsmedel i föreslagen omfattning. Hovrätten har med samma utgångspunkter inga invändningar mot förslagen till övriga författningsändringar (avsnitt 9).

En tidsbegränsad lagstiftning

Lag ska som utgångspunkt vara långsiktigt förutsebar och straffrättsliga regler ska bidra till att beivra brott, inte lösa kortsiktiga samhällsproblem som Sverige enligt vad som sägs i det remitterade utkastet befinner sig i som en konsekvens av att ett fåtal barn begår mycket allvarliga brott (s. 76). Straffbarhetsåldern är en grundsten i det straffrättsliga systemet och barns rättigheter bör inte försämrats med hänsyn till ett litet antal barns agerande. Det synes också inkonsekvent att allvarliga brott ska bestraffas under en femårsperiod för att därefter vara straffria för barn som är 13 eller 14 år. Legitimiteten i det straffrättsliga systemet riskerar att påverkas negativt av den oförutsebarhet som en tidsbegränsad lagstiftning medför.

Den lagtekniska utformningen

Hovrätten har följande synpunkter på utformningen av 38 e § och 38 f § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

38 e § är svårförståelig. Det sägs å ena sidan att bestämmelserna som gäller för den som har fyllt 15 år ska tillämpas, å andra sidan att bestämmelserna för den som inte har fyllt 15 år inte ska tillämpas. Avsikten om tillämpliga bestämmelser borde kunna uttryckas på ett mer begripligt sätt. En randanmärkning är att åldersangivelsen i siffror (15 år) avviker från hur ålder annars anges i lagen (femton år).

Enligt ordalydelsen i 38 f § får åklagaren *samtidigt* som åtal väcks begära att rätten ska pröva om den unge har begått den åtalade gärningen, för det fall rätten finner att 1 kap. 6 § andra stycket brottsbalken inte är tillämplig. Ordalydelsen ger därmed intryck av att åklagarens bevistalan måste väckas vid samma tillfälle som åtalet. Så verkar emellertid inte vara avsikten. I författningskommentaren (s. 95) sägs nämligen att åklagaren kan begära prövning genom en bevistalan antingen i stämningsansökan eller under målets handläggning vid rätten. Det hade varit önskvärt med en närmare ledning för när förutsättningar för åklagaren att väcka en bevistalan under den pågående handläggningen i tingsrätten eller i högre rätt föreligger. I det remitterade utkastet hänvisas endast helt kort till befintliga processrättsliga regler (s. 57 och 95).

Vidare ger den första meningen i 38 f § det egendomliga intrycket att rätten ska pröva om den åtalade gärningen har begåtts endast om åklagaren väcker en bevistalan. Så är rimligen inte fallet. En mer rättvisande bild skulle ges om man efter "...begära att rätten..." lägger till *enligt bestämmelserna om bevistalan*. Med ett sådant tillägg kan "sådan" utgå ur andra meningen.

Även första ledet av första meningen i 38 f § har fått en mindre lyckad formulering. Det är knappast så att åtal väcks för brott *enligt* 1 kap. 6 § andra stycket brottsbalken utan *med stöd av* det stycket.

I handläggningen av ärendet har deltagit hovrättspresidenten Anders Hagsgård, hovrättslagmannen Åke Thimfors och hovrättsrådet Cecilia Hennig, föredragande.

På hovrättens vägnar

Anders Hagsgård

Cecilia Hennig